

CONCILIUL PENTRU PREVENIREA ȘI ELIMINAREA DISCRIMINĂRII
ȘI ASIGURAREA EGALITĂȚII

СОВЕТ ПО ПРЕДУПРЕЖДЕНИЮ И ЛИКВИДАЦИИ ДИСКРИМИНАЦИИ И ОБЕСПЕЧЕНИЮ РАВЕНСТВА
COUNCIL ON THE PREVENTION AND ELIMINATION OF DISCRIMINATION AND ENSURING EQUALITY

Adresa: Republica Moldova, Chișinău, MD-2004
bd. Ștefan cel Mare, 180, bir.600
tel.: +373 (0) 22 21-28-07

Адрес: Республика Молдова, Кишинёв, MD-2004
бүл. Штефан чел Маре , 180, каб. 600
тел.: +373 (0) 22 21-28-07

03 / 862 din 13 octombrie 2015

**Doamnei Victoria Apostol
Doamnei Nadejda Hriptievschi
Doamnei Stela Uțică
Doamnei Sorina Macrinici
Doamnei Valentina Bodrug-Lungu
Doamnei Rodica Comedant**

Prin prezenta, Vă remitem alăturat Decizia din 28.09.2015 în cauza 286/15
(Grup de femei vs. Asociația Obștească "ProFamilia").

Anexă: 2 fiile

Şefă-interimară a
Aparatului Administrativ

Olga Bulmaga

CONSILIUL PENTRU PREVENIREA ȘI ELIMINAREA DISCRIMINĂRII ȘI ASIGURAREA EGALITĂȚII

СОВЕТ ПО ПРЕДУПРЕЖДЕНИЮ И ЛИКВИДАЦИИ ДИСКРИМИНАЦИИ И ОБЕСПЕЧЕНИЮ РАВЕНСТВА
COUNCIL ON THE PREVENTION AND ELIMINATION OF DISCRIMINATION AND ENSURING EQUALITY

Adresa: Republica Moldova, Chișinău, MD-2004
bd. Ștefan cel Mare și Sfînt nr.180, bir.600
tel.: +373 (0) 22 21-28-07

Адрес: Республика Молдова, Кишинёв, MD-2004
бул. Штефан чел Маре, 180, каб. 600
тел.: +373 (0) 22 21-28-07

DECIZIE din 28 septembrie 2015 pe cauza nr. 286/15 (Grup de femei vs. Asociația Obștească "ProFamilia") privind hărțuirea femeilor pe criteriu de sex

Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității, la ședințele de deliberare din 11 august 2015, 19 august 2015 și 28 septembrie 2015 a examinat cauza nr. 286/15, analizând susținerile scrise și verbale ale petiționarilor: Victoria Apostol, Nadejda Hrițievschi, Stella Uțică, Sorina Macrinici, Galina Precup, Valentina Bodrug-Lungu, Rodica Comedant, reclamatului: Asociația Obștească "ProFamilia", reprezentată de Irina Batin, cu privire la hărțuirea femeilor pe criteriu de maternitate a deliberat cu privire la următoarele:

I. Actele de procedură îndeplinite

- 1.1. La data de 01.07.15, Consiliul a primit și a înregistrat sub nr. 637 sesizarea unui grup de femei (f.d 2-9), în baza căreia a demarat examinarea cauzei nr. 286/15.
- 1.2. La data de 07.07.2015, petiționarilor le-a fost expediată scrisoarea nr. 03/573, prin care li s-a comunicat procedura examinării plângерii și au fost citate să se prezinte la ședința de audieri programată pentru data de 06.08.2015 (f.d. 12).
- 1.3. La data de 07.07.2015, reclamatului i-a fost expediată scrisoarea nr. 03/576, prin care i s-a comunicat conținutul plângерii, fiindu-i explicitată procedura examinării acesteia și i s-a solicitat să își exercite sarcina probației. Totodată, reclamatul a fost citat la ședință de audieri (f.d 13).
- 1.4. La 27.07.2015, Consiliul a înregistrat sub nr. 744 referința reclamatului (f.d 16-17).
- 1.5. La data de 06.08.2015, reclamatul, în cadrul audierilor, a suplinit poziția sa, prezentând 2 referințe și probe suplimentare (f.d. 22-61).
- 1.6. La data de 06.08.2015, petiționarele, în cadrul audierilor, au suplinit poziția lor, prezentând 2 informații suplimentare (f.d. 62-65).

II. Admisibilitatea obiectului sesizării

- 2.1. Obiectul sesizării corespunde cerințelor Art.13 din Legea nr. 121 privind asigurarea egalității și nu ridică excepții de inadmisibilitate prevăzute de Art. 14 din aceeași lege.
- 2.2. Reclamatul a ridicat excepție de inadmisibilitate, susținând că prevederile Legii nr. 121 privind asigurarea egalității nu se extind asupra lor și nu pot fi interpretate ca aducând atingere cultelor religioase și părților lor componente în partea ce ține de convingerile religioase.
- 2.3. Consiliul respinge această excepție, explicând că pretențiile petiționarilor au fost înaintate față de acțiunile "ProFamilia" care, conform formei sale juridice, este o asociație obștească, respectiv cad sub incidența Legii nr. 121/2012.

III. Obiectul sesizării

- 3.1. Petitionarele susțin că intenția A.O. "ProFamilia" de a instala un memorial copilului nenăscut într-un spațiu public ar cauza o presiune psihologică asupra femeilor care au recurs la întreruperea sarcinii din diferite metode. Petitionarele consideră că această presiune ar reprezenta o hărțuire continuă a femeilor care au avut sau intenționează să aibă întreruperi de sarcină, având drept efect lezarea demnității acestora, pe criteriul de maternitate.

IV. Motivele de fapt și de drept

A. Alegațiile expuse în sesizare

4.1 Autoarele sesizării comunică: „(...) În data de 4 iunie 2015, Asociația „ProFamilia” a anunțat în cadrul unei conferințe de presă că dorește să amplaseze monumentul „Memorialul Copilului Nenăscut” într-un spațiu public, mai exact pe teritoriul Institutului Mamei și Copilului. Președintele Asociației, Vasile Filat a declarat că, în pofida refuzului survenit din partea Ministerului Sănătății de a oferi permisiunea pentru amplasarea acestui monument, Asociația „ProFamilia” va continua să întreprindă demersurile necesare ca monumentul respectiv totuși să fie expus într-un spațiu public la data de 15 Octombrie 2015. Monumentul „Memorialului Copilului Nenăscut” este o copie a lucrării produse de sculptorul Martin Hudáček din Slovacia, având ca personaje o femeie îngenuncheată în fața unui copil ce stă în picioare, încercând să o mângeie cu mâna dreaptă. Femeia își acoperă fața cu mâinile și plâng. Motivația Asociației „ProFamilia” de a amplasa acest monument este de a reduce numărul avorturilor din Moldova prin a le sugera femeilor ca ele prin avort comit o crimă și că au nevoie de pocăire. Acest mesaj a fost transmis chiar de președintele Asociației „ProFamilia”, care a menționat că dânsul este și pastor, și care a făcut următoarele afirmații: „monumentul ar fi adus vindecare pentru cei care au răni sufletești, răni psihice în urma la ceea ce au făcut. Monumentul ăsta le va aduce vindecare, o nădejde de iertare”. Mai mult, acesta a mai adăugat: „noi credem că prin imaginea monumentului persoanele ar fi fost influențate să-și schimbe decizia la care erau pornite.” Considerăm că monumentul „Memorialul Copilului Nenăscut” are scopul de a pune presiune simbolică și psihologică asupra femeilor din Republica Moldova pentru ca acestea, indiferent de cauze și de consecințe, să nu recurgă la întrerupere de sarcină. Această presiune este discriminatorie față de femei, reprezentând o formă de hărțuire în baza criteriului maternitate și contravine Art. 4 lit. c) din Legea nr.121 din 25.05.2012 cu privire la asigurarea egalității. În cazul maternității, conform standardelor europene, nu este necesară stabilirea unui comparator. Legea nr.121 din 25.05.2012 cu privire la asigurarea egalității definește hărțuirea – „orice comportament nedorit care conduce la crearea unui mediu intimidant, ostil, degradant, umilitor sau ofensator, având drept scop sau efect lezarea demnității unei persoane pe baza criteriilor stipulate de prezenta lege”, însă tocmai un astfel de comportament nedorit este manifestat de președintele Asociației „ProFamilia”, care urmărește amplasarea monumentului „Memorialul Copilului Nenăscut” într-un spațiu public, care la rândul său, conform afirmațiilor enunțate mai sus are scopul să le determine pe femei să-și schimbe decizia cu privire la întreruperea sarcinii. Considerăm un astfel de mediu intimidant având drept efect lezarea demnității femeilor care au avut sau intenționează să aibă întrerupere de sarcină. Mai mult, apariția acestui monument într-un spațiu public reprezintă un fenomen de manipulare și distorsionare a faptelor reale despre avort. Asociația „ProFamilia” urmărește prin amplasarea monumentului respectiv să stigmatizeze și să marginalizeze din punct de vedere social femeile care au avut întrerupere de sarcină. Pentru obținerea unui sprijin din partea opiniei publice, Asociația „ProFamilia” recurge la invocarea unor mituri și cifre nefondate despre avort. Femeile apelează la întrerupere de sarcină din cauze diverse, cum ar fi: violul, starea de sănătate, viața pusă în pericol, sărăcia etc., însă apariția monumentului nu face diferență între aceste motive și are menirea să le determine pe femei să se simtă vinovate. Legea nr.138 din 15.06.2012 privind sănătatea reproducerii prevede, în conformitate cu art. 3 lit. d), dreptul femeilor de a putea accesa în siguranță avortul ca serviciu de ocrotire a sănătății reproducerii. Prin urmare, femeile nu trebuie să fie stigmatizate și supuse unei presiuni simbolice și psihologice ca urmare a exercitării acestor prevederi legale, fapt urmărit de către Asociația „ProFamilia” prin amplasarea monumentului „Memorialul Copilului Nenăscut” într-un spațiu public, în special pe teritoriul Institutului Mamei și Copilului, unde au loc și nașteri, și întreruperi de sarcină. Plasarea acestui monument într-un spațiu public contravine și prevederilor art.31 din Constituția Republicii Moldova, conform cărora libertatea conștiinței este garantată. Prin urmare, spațul public trebuie să ofere posibilitatea acomodării drepturilor tuturor cetățenilor și cetățenelor țării, indiferent de viziunile religioase ale acestora, iar apariția monumentului este însoțită de o anume perspectivă religioasă care se dorește a fi impusă în spațiu public. Asociația „ProFamilia” nu este o organizație care ar reprezenta femeile din Republica Moldova, în special pe cele ce au recurs la întrerupere de sarcină, prin urmare, vocea și părerea femeilor cu privire la această inițiativă nu este auzită (...).” (f.d. 2-3)

4.2 În cadrul sedinței de audieri, petitionarele au completat plângerea, prezentând argumente suplimentare în susținerea poziției lor, care se rezumă la următoarele: „(...) subliniem faptul

că capacitatea de a rămâne însărcinată, de a îintrerupe sarcina și de a naște sunt prin exclusivitate experiențe femeiești. În plângere noi am mentionat că monumentul „Memorialul Copilului Nenăscut” are scopul de a exercita presiune simbolică și psihologică asupra femeilor din Republica Moldova pentru ca acestea, indiferent de cauze și de consecințe, să nu recurgă la îintreruperi de sarcină. Reiterăm faptul că acest monument este discriminator pentru orice femeie, nu doar pentru femeile care au avut sau intenționează să aibă îintreruperi de sarcină. Reclamatul susține că monumentul ar fi discriminator doar față de femeile care au avut sau intenționează să aibă îintreruperi de sarcini și, respectiv, reclamantele ar trebui să prezinte acte care ar dovedi că acestea fie au avut, fie planifică să aibă îintreruperi de sarcini. Încercarea de a sugera că noi trebuie să demonstrăm că am avut îintreruperi de sarcină sau că intenționăm să avem îintreruperi de sarcină astfel încât să fie considerate persoane interesate este inadecvată și contrară logicii și spiritului legii. Un monument nu este adresat doar persoanelor care au avut sau pot avea îintreruperi de sarcină. Monumentul este conceput să dureze, afectând femeile în permanență. Prin urmare, așa cum doar femeile au și pot avea experiența unei îintreruperi de sarcină din diverse motive, automat orice femeie este parte interesată într-un proces care vizează sănătatea reproductivă a femeilor, indiferent de starea reproductivă a acesteia. Din acest considerent, reiterăm faptul că reclamantele sunt persoane interesate și au dreptul să depună plângerea. Mai mult, solicităm constatarea discriminării și în baza criteriului de sex, alături de criteriul maternitate (...)"(f.d. 62).

4.3 Referitor la excepția de admisibilitate invocată de reclamat, petiționarele afirmă: „(...)nu contestăm dreptul reclamatului de a-și manifesta public convingerile sale religioase, inclusiv condamnarea avortului. El poate să condamne avortul în discursurile sale publice și în cadrul întunirilor în cadrul bisericii sale. Petiționarele contestă intenția reclamatului de a solicita și insista asupra instalării unui monument anti-avort într-un spațiu public. Art. 2 alin. (1) al Legii nr. 121 nu exceptă cultele religioase de la obligația de a respecta dreptul la egalitate și nediscriminare. Mai mult, Legea nr. 121 explică excepția din art. 2 alin. (1), reducându-le la următoarele două domenii clare: Art. 7 alin. (6), care se referă la domeniul muncii, și care prevede: „în cadrul activităților profesionale ale cultelor religioase și părților lor componente nu constituie discriminare tratamentul diferențiat bazat pe religia sau convingerile unei persoane atunci când religia sau convingerile constituie o cerință profesională esențială, legitimă și justificată”; Art. 9 alin. (4), care se referă la domeniul învățământului, și care prevede: „Prevederile prezentului articol nu constituie o restrângere a dreptului instituției de învățământ care pregătește personalul unui anumit cult religios de a refuza înscrierea unei persoane al cărei statut confesional nu corespunde cerințelor stabilită pentru accesul la instituția respectivă.” Promovarea monumentului anti-avort nu ține nici de activitatea profesională a cultelor religioase, nici de activitatea de pregătire a personalului unui anumit cult. Respectiv, excepția invocată de reclamat nu este aplicabilă (...)"(f.d. 63).

4.4 „(...)Legea nr. 121 privind asigurarea egalității se aplică reclamatului, deoarece acțiunile pe care acesta intenționează să le întreprindă sunt în afara părților componente ale cultului religios pe care îl reprezintă. Teritoriul unei instituții medico-sanitare publice, inclusiv Institutului Mamei și Copilului, nu sunt părți componente ale cultelor religioase, ori anume într-un astfel de spațiu public, Asociația Obștească „Pentru Familie” insistă să amplaseze monumentul „Mamă nu mai plângă”, deci din nou Legea nr. 121 privind asigurarea egalității se aplică. Mai mult ca atât, chiar dacă promovarea monumentului anti-avort ține de manifestarea convingerilor religioase ale părintului, convingerile religioase nu sunt un drept absolut - libertatea de conștiință, de gândire și de religie este un drept limitat. Art.4 alin.2 din legea Nr. 125 din 11.05.2007 privind libertatea de conștiință, de gândire și de religie prevede: Exercitarea dreptului la libertatea de manifestare a convingerilor sau a credinței religioase poate fi restrânsă, în condițiile legii, numai în cazul în care această restrângere urmărește un scop legitim și reprezentă, într-o societate democratică, măsuri necesare pentru siguranța publică, menținerea ordinii publice, ocrotirea sănătății și a moralei publice ori pentru protejarea drepturilor și libertăților persoanei. Așa cum am menționat deja, monumentul „Memorialul Copilului Nenăscut” are scopul de a exercita presiune simbolică și psihologică asupra femeilor din Republica Moldova pentru ca acestea, indiferent de cauze și de consecințe, să nu recurgă la îintreruperi de sarcină. Apariția acestui monument într-un spațiu public ar crea un mediu intimidant pentru femei. Femeile recurg la îintreruperi de sarcină din cauze diverse, cum ar fi: violul, starea de sănătate, viața pusă în pericol, sărăcia etc., însă

apariția monumentului nu face diferență între aceste cauze și are menirea să le determine pe femei să se simtă vinovate. În cazul de față avem pe cântar două drepturi - libertatea unui cult religios la manifestarea convingerii sale prin amplasarea unui monument anti-abort în spațiul public și dreptul femeii de a putea accesa în siguranță avortul ca serviciu de ocrotire a sănătății reproducerii (prevăzut de art. 3 lit. d) al Legii nr. 1 38 din 15.06.2012 privind sănătatea reproducerii). Reclamatul poate în continuare să-și promoveze convingerile sale, doar prin metode care nu afectează alte drepturi. Dreptul femeii la sănătate prin accesarea în siguranță a avortului ca serviciu de ocrotire a sănătății și dreptul femeii la demnitate sunt direct afectate prin amplasarea unui astfel de monument într-un spațiu public. Amplasarea unui astfel de monument într-un spațiu public ar însemna o condamnare publică, de către întreaga societate, a avortului și, respectiv, a acelor femei care recurg la avort din diferite motive. Astfel, constatarea monumentului „Memorialul Copilului Nenăscut”, precum și orice alt monument anti-abort, ca unul discriminatoriu față de femei nu încalcă libertatea religioasă a părățului, dar protejează drepturile femeii (...)"(f.d. 64).

4.5 În susținerea argumentelor prezentate în plângerea inițială, petiționarele accentuează faptul că „(...) rata natalității în rândul adolescentelor în Republica Moldova este mare, comparativ cu alte țări europene (“Monitorul social nr. 2 decembrie 2013, realizat de către “IDIS VIITORUL”). Studiile în domeniu sugerează că mamele adolescente au mai puține şanse de a-și continua studiile și mai multe şanse de a se confrunta cu sărăcia. Mai mult decât atât, copiii adolescentelor suferă adesea de insuficiență ponderală și se confruntă cu probleme de sănătate și de dezvoltare. Astfel, în contextul situației din Republica Moldova, nu descurajarea avorturilor între persoanele tinere este necesară, ci educația sexuală a acestora. Subiectul acesta este unul important și ține de politicile publice de sănătate ale statului. Cultele religioase pot contribui la educarea sexuală adecvată a tinerilor. Amplasarea monumentului într-un spital public ar constitui de fapt un semnal de descurajare publică a avorturilor, afectând disproportional femeile, inclusiv cele care sunt nevoie să recurgă la întreruperi de sarcină, fără a răspunde de fapt necesităților și problemelor reale din societate. Reclamatul nu a explicitat deloc potențialul impact al monumentului promovat (...)"(f.d. 66).

B. Susținerile reclamatului - Asociația Obștească “ProFamilia”

4.6 În răspunsul prezentat de către Asociația Obștească “ProFamilia” referitor la faptele care formează obiectul sesizării se menționează următoarele: „(...)Faptele și discursurile subsemnatului, și intenția de amplasare a monumentului, la care se fac referință în Plângerea unui grup de persoane din 01.07.2015 (în continuare „plângere”), nu constituie și nu pot fi considerate ca fiind acte de hărțuire sau discriminare. Activitățile noastre ce țin de amplasarea monumentului sunt în corespondere cu legislația în vigoare a Republicii Moldova și tratatele internaționale în domeniul dreptului omului, iar incriminările aduse în plângere sunt nefondate și neîntemeiate juridic. Fără a încerca, în cadrul acestei scrisori, să prezintăm referințele legislației naționale și internaționale, care dovedesc pe deplin poziția noastră, solicităm Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității să respingă examinarea plângerii din următoarele motive: 1. Art.13 alin.(I) din Legea nr.121 din 25.05.2012 cu privire la asigurarea egalității stabilește: „Constatarea existenței sau inexistenței faptei de discriminare se inițiază de Consiliu ...la cererea persoanelor interesate, inclusiv la cererea sindicatelor și a asociațiilor obștești care activează în domeniul promovării și protecției drepturilor omului.” Art.4 din Regulamentul de activitate al Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității (Legea nr.298 din 21.12.2012) stabilește: „persoană interesată—persoană care se consideră discriminată, sindicat sau asociație obștească care activează în domeniul promovării și protecției drepturilor omului, altă persoană care are un interes legitim în combaterea discriminării și reprezentă o persoană, un grup de persoane sau o comunitate împotriva căreia s-au comis fapte discriminatorii”. Așa cum pretinde plângerea, monumentul ar fi discriminator pentru femeile care au avut sau intenționează să aibă întreruperi de sarcini. La textul plângerii nu au fost anexate nici un act care ar dovedi că persoanele semnatare s-ar încadra în aceste două categorii și/sau că ar avea mandat de a «prezenta femeile care au avut sau intenționează să aibă întreruperi de sarcini». În egală măsură, plângerea nu a fost depusă de un sindicat sau asociație obștească care activează în domeniul promovării sau protecției femeilor care au

avut sau intenționează să aibă întreruperi de sarcini. Ca urmare, persoanele semnatare ale plângerii nu întrunesc cerințele legale pentru inițierea unei plângerii în temeiul Legii nr. 121 din 25.05.2012 și Legii nr. 298 din 21.12.2012. Art.2 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 121 din 25.05.2012 stabilește: prevederile prezentei legi nu se extind asupra și nu pot fi interpretate ca aducând atingere... cultelor religioase și părților lor componente în partea ce ține de convingerile religioase." Este un fapt cunoscut public, că subsemnatul este pastor în cadrul bisericii "Buna Vestire" (comunitatea religioasă Biserica Creștină Evanghelică Baptistă "Buna Vestire a Mântuitorului") din Chișinău, înregistrată în Registrul cultelor religioase și al părților lor componente și care își desfășoară activitatea în conformitate cu legislația Republicii Moldova. Acest fapt este cunoscut și de semnatarii plângerii, care fac mențiunea de rigoare la alineatul 2 prima pagină a plângerii. Este evident că intenția de amplasare a monumentului este bazată exclusiv pe convingerile noastre religioase. Discursurile și afirmațiile subsemnatului și colegilor mei în cadrul diferitor intervenții publice, precum și materialele plasate pe site-ul www.moldovacrestina.md în sprijinul amplasării monumentului, dovedesc în mod cert acest fapt. Drept exemplu poate fi adusă și pag.3 din plângere, care include imaginea site-lui menționat, și care conține următorul citat: „Iau astăzi o hotărâre fermă înaintea lui Dumnezeu, a familiei, a întregii societăți să prețuiesc viața umană de la concepție. Nu voi recurge la avort, nu-mi voi da consumământul la aceasta, nu voi încuraja, sfătuia sau impune pe cineva vreodată să ia viața unui copil prin avort. Așa să mă ajute Dumnezeu!“ În cadrul conferinței de presă am făcut numeroase afirmații, care în mod cert dovedesc că amplasarea monumentului se bazează pe convingerile noastre religioase. Drept exemplu servesc următoarele citate din cadrul conferinței de presă (a se vedea materialele anexate la plângere): „Eu sunt pastor, și de multe ori am discuții cu persoane care au venit să-și mărturisească păcatele...“ „...tocmai monumentul ar fi fost o vindecare pentru cei care au răni psihice, în urma la ceea ce au făcut, le va aduce o vindecare, o nădejde de iertare.“ Afirmațiile menționate în mod evident dovedesc că amplasarea monumentului și scopurile pe care le urmărim se bazează pe convingerile noastre religioase, pe care le putem manifesta public, conform legislației naționale și internaționale. Ca urmare, având în vedere prevederile citate ale art.2 alin.(1) lit.c) din Legea nr.121 din 25.05.2012, prevederile legii nu pot fi invocate în privința convingerilor noastre religioase. În final, reiterăm solicitarea noastră de a respinge examinarea plângerii din motivele expuse mai sus. Concomitent ne rezervăm dreptul de a prezenta dovezi și probe adiționale, care dovedesc legalitatea faptelor și discursurilor noastre. În egală măsură ne rezervăm dreptul de a apela la toate normele legale de apărare a drepturilor noastre contra activităților abuzive și contrare legii comise de persoane fizice, autoritați publice sau entități non - guvernamentale (...)”(f. d. 14-15).

- 4.7 În cadrul ședinței de audieri, reclamatul, Asociația "ProFamilia", a suplinit poziția sa, prezentînd două note explicative. În prima, reclamatul sustine că acțiunile lor de a instala monumentul respectiv sunt protejate de libertatea de exprimare, prevăzută de art. 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. În susținerea acestei afirmații, reclamatul prezintă următoarele argumente: „(...) Curtea Europeană a Drepturilor Omului în mod repetat a statuat că libertatea de exprimare constituie parte esențială a unei societăți democratice, una din condițiile de bază pentru progres și pentru auto-împlinirea fiecărui individ. Curtea, de asemenea, a reținut în numeroase că libertatea exprimării trebuie protejată pentru a proteja toleranța, liberalismul și pluralismul. Prin urmare, cenzura și limitarea exprimării prin învinuire de discriminare vag formulate este o încălcare serioasă a angajamentului Republicii Moldova de a asigura drepturile și libertățile garantate de Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Monumentul în discuție este o formă protejată de exprimare. Prin urmare, Consiliul nu poate, potrivit prevederilor europene, să conchidă propria judecată, aprecierea a lucrurilor în ceea ce privește intențiile monumentului sau dacă îl consideră a fi o formă adecvată de exprimare. Statul are o datoria să râmână imparțial sau neutru, deoarece ceea ce este în joc este conservarea pluralismului și a bunei funcționări a democrației, chiar și atunci când Statul sau Judecătoria poate găsi unele dintre aceste opinii enervante. Când Statului îi este permis să dicteze ce este și ce nu este o vorbire ofensivă sau pe care o consideră ofensivă, este stabilit un caz de facto de discriminare pe criteriu de opinie și pornit un proces de inginerie socială. Actorilor statali, precum este Consiliul, le este interzis să opereze distincții între persoanele care dețin o opinie sau alta. Orice astfel de distincții vor fi contrare principiilor democratice, care au fost apărate cu atât curaj în întreaga istorie recentă a Europei. Acest fel

de libertate a exprimării protejează nu doar informația sau ideile care sunt primite favorabil sau private ca inofensive, sau de natură neutră, indiferentă, dar, de asemenea, acele care ofensează, şochează sau tulbură; acestea sunt cererile pluralismului, toleranței și liberalismului, fără de care nu există o societate democratică. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a declarat că atât timp cât libertatea de exprimare este subiectul unor excepții, aceste excepții trebuie, totuși, să fie construite strict, și nevoia pentru orice restricții trebuie stabilită convingător. Acuzațiile reclamanților nu se încadrează în această sarcină extrem de restrictivă. Amplasarea unui monument public care, în niciun fel nu defăimează, calomniază sau etichetează indivizi specifici, nu poate fi considerată a fi discriminare. O astfel de interpretare largă a Legii ar duce la un efect de răcire nedemocratică (chilling effect) a libertății de exprimare. Mai mult, nu există o protecție juridică împotriva ofenselor. Libertatea de exprimare nu ar avea sens dacă doar formele favorabile de exprimare universale ar fi considerate ca și discurs protejat. Protecția libertății de exprimare se aplică tuturor părerilor, opinilor și oricărui mijloc media sau publicații, inclusiv monumente. Protecția acordată libertății de exprimare în Europa a fost interpretată foarte liberal într-un sir de cazuri. De exemplu, Articolul 10 a fost aplicat prin extindere pentru a apăra un producător de filme din Marea Britanie care a produs un film pornografic prezentând sfinti din biserică catolică implicați în acte sexuale. Curtea, de asemenea, și-a extins protecția asupra unor picturi de natură sexuală clară. Ideile s-au bucurat, de asemenea, de o protecție puternică. Curtea a susținut că răspândirea ideilor, chiar și a celor ca fiind clar suspecte de a fi false, se bucură de protecția Articolului 10. Responsabilitatea de a discerne între adevăr și minciună a fost plasată asupra persoanei în cauză, adică a ascultătorului. Astfel Curtea a recunoscut că remediu pentru vorbirea rea este mai mult dialog și comunicare intelligentă. În contrast cu cazurile menționate mai sus, faptele aplicării imediate nu intrunesc standardele discursului limitat. Reclamanților nu ar trebui să li se permită să folosească acest tribunal cu scop de hărțuire a părățului sau intimidare ceea ce reprezintă un amestec în dreptul lui fundamental la libera exprimare. Mai mult, pentru ca Legea nr.298 din 21.12.2012 să fie aplicată sub standardele Europene, ea trebuie să fie accesibilă și previzibilă în efectele sale. Astfel ea nu poate fi vagă, "calitatea" legii trebuie să definească clar și precis condițiile și formele oricarei limitări bazate pe garanțile de bază ale Convenției și trebuie să fie liberă de orice aplicare arbitrară. Cerința de bază pentru previzibilitate este o piatră de poternire tot mai mare pentru jurisprudența europeană întrucât Statele adoptă un număr crescînd de legi vag formulate care fac ca ascultătorul, în înțelegerea lui subiectivă, să decidă dacă discursul în cauză este de natură ilegală sau nu. Prevederile sunt atât de largi încât ele nu asigură nici o orientare sau previzibilitate pentru publicul mare despre cum ar trebui să își conducă acțiunile. În același timp formularea legislației permite o libertate de acțiune nelimitată autorităților locale de a determina ce este și ce nu este exprimare acceptabilă. Curtea Bisericii metropolitane din Basarabia a specificat că legea internă, pentru a întruni criteriile de claritate, trebuie să ofere o anumită măsură de protecție legală împotriva intervențiilor arbitrar ale autorităților locale cu privire la drepturile garantate de Convenție: "în subiecte ce afectează drepturile fundamentale ar fi contrar legii - unul din principiile de bază a unei societăți democratice prevăzute în Convenție — pentru o libertate de acțiune legală garantată executivului să fie exprimată în condițiile unei puteri nelimitate; deci în consecință legea trebuie să indice în mod clar scopul unei astfel de libertăți de acțiune și modul în care trebuie să fie exercitată". Pentru a fi exactă, pentru publicul mare, o lege care limitează libertatea exprimării trebuie să fie accesibilă și previzibilă în efectele sale. Legea nr.298 din 21.12.2012 este alcătuită într-un mod în care orice membru ofensat din societate poate iniția o cauză de discriminare bazat pe sentimentele sale subiective de insultă, chiar și atunci când nu au fost direcționate spre acel individ și prezinta formulare a legii respective stabilește un precedent periculos pentru Moldova, precedent care va fi cu siguranță contestat în mod agresiv în cadrul juridic european. Astfel plângerea de față nu ar trebui să fie acceptată..."(f. d.22-24)

- 4.8 Pe fondul cauzei reclamatul susține că intenția sa de amplasare a monumentului nu poate fi considerată ca fiind un act de hărțuire sau discriminare, explicînd următoarele: „(...)Activitățile noastre ce țin de amplasarea monumentului sunt în corespondere cu legislația în vigoare a Republicii Moldova și tratatele internaționale în domeniul dreptului omului, iar incriminările aduse în plîngere sunt nefondate și neîntemeiate juridic. Activitățile noastre, se încadrează în dreptul la exprimarea publică a gîndirii și opiniei. Forma de

exprimare a gîndirii și opiniei, aleasă de noi - amplasarea unui monument în spațiu public - se încadrează în formele permise de Constituție (exprimarea opiniei prin „imagină sau alt mijloc posibil”). Mai mult ca atât, art.(3) alin.(2) din Legea cu privire la libertatea de exprimare ne garantează dreptul de a ne exprima public opinile și gîndurile, chiar dacă admitem că semnatarii plângerii se consideră deranjați sau ofensați de conținutul și forma propusă a monumentului. Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului este foarte univocă în privința dreptului de liberă exprimare și protecției acestuia. Libertatea de exprimare este unul din fundamentele esențiale ale unei societăți democratice, una din condițiile primordiale ale progresului acesteia. Ea este atât de importantă încât de ea se bucură nu doar informațiile sau ideile bine privite sau cele considerate indiferente sau inofensive, ci și cele care ofensează, șochează, deranjează: acestea sunt cerințele pluralismului, toleranței și ale deschiderii de spirit, fără de care nu există o societate democratică¹. Aceasta interzice în mod esențial autorităților statului să împiedice pe cineva să primească informațiile la care alții aspiră sau pe care alții consimt să le transmită². Simbolurile, discursul și „termenii şocanți și ofensatori” beneficiază de protecția libertății de exprimare, cu excepția cazului în care aceștia sunt susceptibili să favorizeze [în mod direct] violență³ și dacă aceștia încită la respingerea principiilor democrației⁴. Exagerarea e protejată de Convenție⁵. Convenția protejează nu doar substanța ideilor sau informațiilor exprimate, dar și forma în care acestea sunt exteriorizate⁶, și aceasta chiar dacă această formă este excesivă⁷. Curtea europeană a drepturilor omului a stabilit că dacă exprimarea opinilor sau convingerilor pe tema avortului ia forma unui discurs militant, acesta beneficiază de un grad mai sporit de protecție⁸. De asemenea, dacă exprimarea discursului este ținut de către o organizație: „atunci cînd un ONG atrage atenția publicului asupra unor chestiuni de interes public acesta își exercită rolul de cîine de pază, similar în importanță cu cel al preselor⁹. Ca ultim garant al pluralismului, statul și autoritățile sale nu au doar obligația negativă de a nu limita în mod nejustificat exercițiul dreptului la libertatea de exprimare, ci și obligația pozitivă de a asigura celor care au opinii nepopulare și minoritare exercițiul efectiv al drepturilor și libertăților garantate de Convenție, căci aceștia sunt supuși cel mai adesea victimizării¹⁰¹¹. Astfel, exercițiul drepturilor garantate de Convenție unui grup minoritar, religios sau pentru motive de conștiință, ca în cazul de față, nu poate fi condiționat de acceptarea acestuia de către alte grupuri¹¹. Într-o societate democratică ideile și discursurile minoritare trebuie tolerate¹². Astfel, cum discursul în favoarea avortului este un discurs minoritar și considerat uneori destul de nepopular, el trebuie tolerat și în principiu acesta trebuie să beneficieze de o protecție mai mare decât discursul în favoarea avortului. În cauza Women on Waves și alții c. Portugalia, referitoare la contestarea legislației interzicînd avortul în această țară, Curtea europeană a drepturilor omului a sanctionat împiedicarea de către autoritățile statului a exercitării dreptului la libertatea de exprimare a unei organizații militante în favoarea avortului. Curtea a stabilit în această cauză dreptul aproape absolut al unei organizații de a-și alege mijloacele de exprimare considerate de către aceasta ca fiind cele mai eficace. Părțile interesate trebuie să fie în măsură să-și poată alege, fără ingerințe nerezonabile din partea autorităților statului, mijloacele de exprimare considerate de către aceasta ca fiind cele mai eficace pentru a convinge un număr maxim de persoane¹³. Curtea a statuat, de asemenea, că atunci cînd este vorba despre o activitate simbolică de contestare a legislației existente, modul de difuzare poate fi atât de important, astfel încât restricționarea acestuia nu poate fi justificată

1 Handyside c. Marea Britanie, nr. 5493/72, hotărîrea din 7 decembrie 1976, § 49

2 Leander c. Suedia, nr. 9248/81, hotărîrea din 26 martie 1987, § 74

3 Faber c. Ungaria, nr. 40721/08, hotărîrea din 24 iulie 2012, § 56

4 Alexeiev c. Rusia, nr. 4916/07, 25924/08 și 14599/09, hotărîrea din 11 aprilie 2011, § 80

5 Handyside c. Marea Britanie, nr. 5493/72, hotărîrea din 7 decembrie 1976, § 49

6 Oberschlick c. Austria (nr. 2), nr. 20834/92, hotărîrea din 1 iulie 1997; Radio France et autre c. Franța, nr. 53984/00, hotărîrea din 30 martie 2004

7 Oberschlick c. Austria (nr. 2), nr. 20834/92, hotărîrea din 1 iulie 1997, § 38; De Haes și Gijssels c. Belgia, nr. 19983/92, hotărîrea din 24 februarie 1997

8 Mutatis mutandis Renaud c. Franța, nr. 13290/07, hotărîrea din 25 februarie 2010, § 33

9 Vides AizsardzTbas Klubs c. Letonia, nr. 57829/00, hotărîrea din 27 mai 2004, § 42; Animal Defenders International c. Marea Britanie, nr. 48876/08, [GC], hotărîrea din 22 aprilie 2013, § 103

10 Baczkowski și alții c. Polonia, nr. 1543/06, hotărîrea din 3 mai 2007, § 64

11 Akdas c. Turcia, nr. 41056/04, hotărîrea din 16 februarie 2010, § 81; Chassagnou și alții c. Franța, [GC], nr. 25088/94, 2833/95 și 2844/95, hotărîrea din 29 aprilie 1999, § 112

~i2 Chassagnou și alții c. Franța, [GC], nr. 25088/94, 2833/95 și 2844/95, hotărîrea din 29 aprilie 1999, § 112

13 Women on Waves et autres c. Portugal, nr. 31276/05, hotărîrea din 3 februarie 2009, § 38

din punct de vedere al Convenției. În această privință, Curtea menționează „Este adevărat că (...) membrii asociației au reușit să acosteze și să organizeze întâlniri pentru a-și exprima opoziția față de avort. Curtea constată, totuși, că, în anumite situații metoda de diseminare a informațiilor și ideilor este de o asemenea importanță încât restricțiile (...) pot afecta în mod esențial substanța ideilor și informațiilor în cauză.”¹⁴ Curtea a mai stabilit că, atunci cînd este vorba de idei care șochează, deranjează și care contestă ordinea existentă, modul de exprimare a acestora este cu atât mai mult protejat, cu cît acesta poate afecta în mod esențial substanța însăși a ideilor și informațiilor exprimate, și acest lucru chiar dacă existau alte moduri de a le exprima și chiar dacă cei interesați le-au folosit: „libertatea de exprimare este cu atât mai prețioasă cu cît aceasta este folosită pentru a exprima idei care ofensează, șochează și care contestă ordinea existentă”^{15 16}. În aceeași cauză, Curtea a mai stabilit și obligația statului de a nu împiedica exprimarea pe tema avortului „într-un spațiu public deschis prin însăși natura sa”¹⁵. Curtea europeană a drepturilor omului în mai multe cazuri, a afirmat că exprimarea sau discursul pe tema avortului este o chestiune de „interes public”¹⁷ și datorită acestui lucru aceasta beneficiază de o protecție foarte mare din partea Convenției¹⁸. Această protecție este echivalentă cu cea conferită discursului politic care beneficiază de protecția cea mai mare din partea Convenției¹⁹. Acest aspect are o influență asupra posibilității statului de a limita exercițiul dreptului la libertatea de exprimare²⁰. Astfel, că cu cît discursul e mai protejat de Convenție, cu atât marja de apreciere a statelor este mai mică atunci cînd acestea doresc să limiteze exercițiul dreptului la libertatea de exprimare. Într-o societate liberă și democratică, oricine are dreptul să se exprime în favoarea sau în defavoarea practicării avortului. Restricțiile pot fi aplicate doar situațiilor prevăzute de lege pentru limitarea libertății de exprimare. Este specific democrației să permită ambelor părți dintr-o dezbatere pe o anumită temă - în cazul de față referindu-ne la avort - să se poată exprima pentru a informa și convinge publicul larg de ideile sale. Exprimăm o opinie nepopulară și minoritară, inclusiv contestăm legislația existentă, care nu protejează dreptul la viață de la concepție, printr-o activitate simbolică, care, potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, beneficiază de o protecție mai mare a libertății de exprimare, potrivit celor explicate mai sus. Afirmațiile noastre publice și intenția de amplasare a monumentului nu au depășit limitele libertății de exprimare și restricțiile stabilită de lege. Prin intențiile noastre nu am îndemnat la război, nu am incitat la ură și discriminare, nu am adus atingere drepturilor și onoarei, și nu am admis alte afirmații sau activități care contravin dreptului de liberă exprimare. Ca urmare, amplasarea monumentului într-un spațiu public este o formă de exprimare a opiniei noastre în privința avortului, garantată de legislația națională și dreptul internațional - echivalentă dreptului semnatarilor de a avea și a exprima în mod public opinia proprie față de avort(...)”(f. d.25-29)

- 4.9 Reclamatul consideră nefondate și nu corespund adevărului declarațiile petiționarelor precum că amplasarea monumentului ar fi un act de hărțuire, explicind că „(...) Din noțiunea expusă reiese, că acțiunea de hărțuire este un act individual adresat unei anumite persoane sau a unui anumit grup de persoane. Pentru a fi considerate hărțuire, acțiunile unei persoane trebuie să fie în mod direct adresate unei persoane (sau unui grup de persoane) identificate. În mod evident, amplasarea monumentului nu este îndreptată spre o anumită persoană sau spre mai multe persoane identificate. Interpretarea noțiunii de hărțuire, într-o manieră universală și extinsă, conform căreia o anumită acțiune ar constitui o hărțuire a unor persoane neidentificate și ipotetic este eronată și contrară legii. Motivele și scopul instalării monumentului au fost expuse în cadrul conferinței și să inaugurăm un monument, care va fi și o piatră de mormânt pentru cei 6 milioane de copii avortați” (...), „vom păstra memoria acestor copii care n-au reușit să se nască, vom sensibiliza pe cei care sunt în împrejurări în care au presiuni de a comite avort, poate și vor gîndi altfel, credem că monumentul în sine va deține un mesaj puternic, dar în același timp vrem ca monumentul acesta să dea o speranță

14 Women on Waves și altii. Portugalia, nr. 31276/05, hotărîrea din 3 februarie 2009, § 39

15 Women on Waves și altii. Portugalia, nr. 31276/05, hotărîrea din 3 februarie 2009, § 42

16 Women on Waves și altii. Portugalia, nr. 31276/05, hotărîrea din 3 februarie 2009, § 40

17 D.F. c. Austria, nr. 21940/93, decizia Comisiei din 2 septembrie 1994; Annen c. Germania, nr. 2373/07 și 2396/07, decizia din 30 martie 2010

18 Hoffer și Annen c. Germania, nr. 397/07 și 2322/07, hotărîrea din 13 ianuarie 2011, § 44

19 Axel Springer AG c. Germania (nr. 2), nr. 48311/10, hotărîrea din 10 iulie 2014, § 54

20 Wingrove c. Marea Britanie, hotărîrea din 25 noiembrie 1996, § 58; Animal Defenders International c. RoyaumeUni, nr. 48876/08, [GC], hotărîrea din 22 aprilie 2013, § 102

și persoanelor care au comis avort, sau care au avut vreo implicare în avort". Este cert, că monumentul reprezintă doar un mesaj, un apel, pe care o anumită persoană poate să-l ia în considerație sau poate să-l ignore. Mesajul de bază adresat în discursurile noastre este unul de viață, prin care dorim să re-aducem în evidență importanța fiecărei și tuturor ființelor umane, inclusiv a unui copil nenăscut. Monumentul este un apel de a da viață copiilor concepuți. Încercarea petiționarelor de a califica monumentul ca o modalitate de presiune și impunere nu corespunde adevărului și se bazează pe o percepție subiectivă, pe care semnatarii plângerei și-o asumă. Afirmațiile noastre și intenția de amplasare a monumentului nu pot fi și nu trebuie interpretate ca acțiuni de hărțuire, deoarece hărțuirea este un fenomen social, iar afirmațiile noastre sunt concepte de ordin religios și vizează în mod exclusiv relația individuală a fiecărei persoane cu Dumnezeu. În acceptația noastră, avortul este o crima în sens religios (un păcat), dar nu o infracțiune în sensul legislației penale. Iar recurgerea la păcat este un păcat care aduce daune sufletului și vieții religioase a persoanei (...)"(f. d.30-31)

- 4.10 Reclamatul susține că amplasarea monumentului nu constituie o acțiune de discriminare, motivând că „(...) petiționarele sunt deranjante nu de faptul amplasării unui monument sau a unei alte opere artistice - în caz contrar am putea presupune că un panou public anti-avort nu ar fi discriminare, pe motiv că nu este „monument” - ci anume de manifestarea publică a atitudinii anti-avort. Orice afirmație publică anti-avort este echivalentă unei afirmații publice pro-avort. Dacă admitem că exprimarea publică a atitudinii anti-avort este discriminatorie față de persoanele care au apelat sau doresc să facă avort, atunci și exprimarea publică a atitudinii pro-avort este discriminatorie față de persoanele care nu au apelat și nu doresc să facă avort. Respectiv, dacă presupunem că amplasarea monumentului este o acțiune de discriminare, atunci ajungem la situația în care orice afirmație publică pro-avort constituie o acțiune de discriminare a femeilor care nu au recurs și nu doresc să recurgă la avort, ceea ce este absurd. Unul din obiectivele principale ale statului în domeniul sănătății este reducerea ratei avorturilor. În mod evident, obiectivul de reducere a avorturilor este unul anti-avort. Dacă urmărm argumentele semnatarilor obiectivul de reducere a avorturilor din cadrul legislației noastre este discriminatoriu față de femei, le provoacă „presiune simbolică și psihologică”, le „stigmatizează și marginalizează etc., deoarece este un obiectiv anti-avort. (...)"(f. d.32)
- 4.11 Reclamatul susține că amplasarea monumentului nu lezează dreptul de a recurge la avort „(...) nu limitează nici într-un fel dreptul femeilor de a recurge la avort. Nici una din acțiunile sau afirmațiile noastre nu afectează posibilitatea femeilor de a întrerupe sarcina. Așa cum s-a menționat, amplasarea monumentului reprezintă o formă de exprimare publică a atitudinii față de avort și un mesaj adresat persoanelor care au avut sau doresc să facă avort. Însă decizia de a recurge la avort aparține în exclusivitate persoanelor în cauză, iar monumentul nu poate nici într-un mod limita o astfel de decizie și dreptul unei femei de a recurge la avort. Mai mult, amplasarea monumentului este susținută de legislația în vigoare(...)"(f. d.33)
- 4.12 De asemenea, reclamatul susține că plângerea este bazată pe atitudinea subiectivă a petiționarelor, deoarece sunt în imposibilitatea de a cunoaște care ar putea fi starea psihologică a femeilor care au avut sau intenționează să aibă întreruperi de sarcini. Aceste fapte dovedește subiectivismul și irelevanța celor invocate de semnatarii Plângerei. În același timp, chiar dacă admitem că unele femei, care au avut sau intenționează să recurgă la avort, ar putea considera că monumentul are o presiune psihologică asupra acestora, o astfel de atitudine ar fi subiectivă și individuală, fiind cauzată nu de însăși monument, ci de factori psihologici interni ai persoanelor în cauză. Aceste lucru e dovedit de faptul că există numeroase femei care au avut sau intenționează să recurgă la avort și care confirmă că monumentul nu le cauzează presiuni psihologice (...) Amplasarea monumentului este o exprimare publică a atitudinii față de avort, care derivă din convingerile noastre religioase și care este bazată pe libertatea de conștiință religioasă și libertatea de exprimare, garantate de art.31 și art.32 din Constituție. Nu dorim să impunem și nu am impus opinile noastre nimănui, ci doar le-am exprimat. Interdicția exprimării unei opinii, în cazul dat prin amplasarea unui monument, doar pe motivul că aceasta presupune o convingere religioasă, este discriminatorie pe criteriul de religie și ne va împiedica în exercitarea libertății de exprimare, garantată și de articolul 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Este de presupus că mai multe acțiuni (adresarea semnatarilor Plângerei către Ministerul Sănătății

se anexează la prezenta referință) au fost întreprinse ca să fim intimidați în exercitarea activităților noastre pro-familie și pro-viață, pentru a le împiedica, pentru a ne determina să refuzăm la acestea. Satisfacerea pretențiilor semnatarilor plângerii ar presupune discriminare pe criteriu de religie și limitare a libertății noastre de exprimare nejustificat, în afara cazurilor exhaustiv prevăzute de lege pentru limitarea libertății de religie. Atragem atenția, că nu doar învățăturile religioase consideră că ființa umană apare în momentul conceperii. Dimpotrivă, legislația mai multor state ale Uniunii Europene în mod expres stabilește acest fapt. Ca urmare, opiniile și atitudinea noastră față de avort coincide cu prevederile legislației internaționale și altor state. Acest fapt confirmă o dată în plus că încercarea semnatarilor plângerii de a pretinde că opiniile noastre sunt „manipulare și distorsionare” este tendențioasă și discriminatorie.” (f. d. 35-38)

- 4.13 În final, reclamatul solicită să fie refuzată solicitarea petiționarelor privind constatarea monumentului și altor monumente anti-avort ca fiind discriminatorii față de femei.

V. Dreptul național și internațional relevant

- 5.1 **Constituția Republicii Moldova, prin Art. 16 alin (2)**, garantează dreptul la egalitate ”Toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.” **Art. 24** prevede: (1) Statul garantează fiecărui om dreptul la viață și la integritate fizică și psihică. **Art. 28** Statul respectă și ocrotește viața intimă, familială și privată. **Art. 31 (1)** Libertatea conștiinței este garantată. Ea trebuie să se manifeste în spirit de toleranță și de respect reciproc. (2) Cultele religioase sunt libere și se organizează potrivit statutelor proprii, în condițiile legii. (3) În relațiile dintre cultele religioase sunt interzise orice manifestări de învrăjire. (4) Cultele religioase sunt autonome, separate de stat și se bucură de sprijinul acestuia, inclusiv prin înlesnirea asistenței religioase în armată, în spitale, în penitenciare, în aziluri și în orfelinate.
- 5.2 **Legea cu privire la asigurarea egalității nr. 121 din 25.05.2012 stabilește la art. 1 alin (1)** ”Scopul prezentei legi este prevenirea și combaterea discriminării, precum și asigurarea egalității tuturor persoanelor aflate pe teritoriul Republicii Moldova în sferele politică, economică, socială, culturală și alte sfere ale vieții, fără deosebire de rasă, culoare, naționalitate, origine etnică, limbă, religie sau convingeri, sex, vîrstă, dizabilitate, opinie, apartenență politică sau orice alt criteriu similar. **Art. 2** oferă definiția instigării la discriminare ca fiind „orice comportament prin care o persoană aplică presiuni sau afișează o conduită intenționată în scopul discriminării unei terțe persoane pe baza criteriilor stipulate de prezenta lege”. **Art. 3** stabilește că „subiecți în domeniul discriminării sunt persoanele fizice și juridice din domeniul public și privat”. **Art. 4.** Formele grave ale discriminării lit. c) amplasarea mesajelor și simbolurilor discriminatorii în locurile publice;
- 5.3 **Legea nr. 64 din 23.04.2010 cu privire la libertatea de exprimare**, prevede la Art. 3 alin.(I) și (2) (1) Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de a căuta, de a primi și de a comunica fapte și idei. (2) Libertatea de exprimare protejează atât conținutul, cât și forma informației exprimate, inclusiv a informației care ofensează, șochează sau deranjează.
- 5.4 **Legea nr. 138 din 15.06.2012 privind sănătatea reproducerii la art. 2 definește „sănătate a reproducerii – o stare de bunăstare fizică, mentală și socială în tot ceea ce ține de sistemul de reproducere, în toate etapele vieții umane. Ca urmare, sănătatea reproducerii implică o viață sexuală în siguranță, posibilitatea persoanelor de a procrea, precum și libertatea de a hotărî cînd, dacă și cît de des doresc să procreeze; sănătatea reproducerii include dreptul femeilor și al bărbătașilor de a fi informați și de a avea acces la metode sigure, eficiente, accesibile și acceptabile de planificare familială, pe care să le poată alege singuri, precum și dreptul de acces la servicii medicale corespunzătoare ce permit femeii să parcurgă în siguranță sarcina și nașterea”; art. 3 prevede: „Servicii de ocrotire a sănătății reproducerii, la lit d): avortul în siguranță”; art. 4 alin (2) „Orice femeie adultă și orice bărbat adult au libertatea de a decide asupra numărului de copii proprii și asupra momentului nașterii acestora, precum și asupra problemelor ce țin de sănătatea reproducerii, fără constrîngere și fără influență din exterior”; art. 5 „Statul asigură: f) fiecărei femei – accesul la metode sigure de întrerpere a cursului sarcinii, în corespondere cu actele normative ale Ministerului**

- Sănătății; **art. 8** stabilește: „Principiile de realizare a drepturilor la reproducere la lit. d) confidențialitate în chestiunile ce țin de ocrotirea sănătății reproducerii.”.
- 5.5 Legea nr. 263 din 27.10.2005 art. 9 asigurarea dreptului pacientului în domeniul reproducerei pct. (1)** Pacientul, prin serviciile de sănătate, are dreptul să aleagă cele mai sigure metode privind asigurarea sănătății reproducerii. **(2)** Orice pacient are dreptul la metode de planificare familială eficiente și lipsite de riscuri. **(3)** Pacientul are dreptul la informații, educație și servicii necesare unei vieți sexuale normale și sănătății reproducerii, fără nici o discriminare. **(4)** Dreptul femeii la viață prevalează în cazul în care sarcina prezintă un factor de risc major și imediat pentru viața mamei.
- 5.6 Legea nr. 185 din 24.05.2001 cu privire la ocrotirea sănătății reproductive și planificarea familială art. 5.** Dreptul la luarea liberă a deciziei referitoare la reproducere **(1)** Orice persoană are dreptul de a lua liber decizia referitoare la numărul copiilor și la timpul nașterii lor în căsătorie sau în afara căsătoriei. **(2)** Statul garantează neamestecul său în realizarea de către cetățeni a dreptului la luarea liberă a deciziei referitoare la reproducere. **art. 6.** Dreptul la informație asupra sănătății sale reproductive și planificării familiale. Orice persoană are dreptul la o informație completă și veridică asupra stării sănătății sale reproductive și planificării familiale, pe care o oferă instituțiile medicale de stat și nestatale, care dispun de licență pentru un astfel de gen de activitate, în limitele competențelor lor. **Art. 7.** Dreptul la beneficierea de **servicii de ocrotire a sănătății reproductive și de planificare familială.** **(1)** Orice persoană este în drept să beneficieze de servicii de ocrotire a sănătății reproductive și de planificare familială. **(2)** Serviciile de ocrotire a sănătății reproductive și de planificare familială se prestează de instituțiile de stat și nestatale de ocrotire a sănătății, de învățămînt și de asistență socială în modul stabilit de legislația în vigoare.
- 5.7 Legea nr. 411 din 28.03.1995 ocrotirii sănătății art. 32** Întreruperea voluntară a cursului sarcinii **(1)** Femeilor li se acordă dreptul să-și hotărască personal problema maternității.
- 5.8 Ordinul Ministerului Sănătății nr. 647 din 21.09.2010 cu privire la efectuarea întreruperii voluntare a cursului sarcinii în condiții de siguranță, Regulamentul privind efectuarea întreruperii voluntare a cursului sarcinii, pct. 2 „Noțiunea de întrerupere voluntară a cursului sarcinii este definită prin întreruperea cursului sarcinii bazat pe alegere, atât în baza dreptului femeii la sănătatea reproducerii prin prisma drepturilor omului, inclusiv dreptul femeii la maternitate, precum și la libera alegere a instituției medico-sanitare care prestează servicii de întrerupere voluntară a cursului sarcinii (în continuare instituție medico-sanitară), electiv și în baza indicațiilor medicale și sociale, stabilite de Ministerul Sănătății în prezentul Regulament. **3.** Asigurarea accesibilității universale a femeii gravide la servicii de întrerupere voluntară a cursului sarcinii. **11.** Instituția medico-sanitară garantează accesul liber și nestingherit al femeilor gravide la serviciul de întrerupere voluntară a cursului sarcinii și efectuarea acestuia în condiții de confidențialitate.**
- 5.9 Convenția Europeană a Drepturilor Omului, la Art. 10** stabilește: Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. Prezentul articol nu împiedică statele să supună societățile de radiodifuziune, de cinematografie sau de televiziune unui regim de autorizare; **alin.(2)** Executarea acestor libertăți ce comportă îndatoriri și responsabilități poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau a moralei, protecția reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătoarești; **Art. 14** prevede: „Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezența convenție trebuie să fie asigurată fără nici o deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională și socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație”.
- 5.10 Protocolul nr. 12 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului, Art. 1** prevede interzicerea generală a discriminării: „Exercitarea oricărui drept prevăzut de lege trebuie să fie asigurată fără nici o discriminare bazată, în special, pe sex, pe rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau oricare altă situație.”

5.11 Pactul Organizației Națiunilor Unite privind eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei, Art. 2, prevede la lit. f) că „statele părți se angajează să ia toate măsurile corespunzătoare, inclusiv prin dispozițiile legislative, pentru modificarea sau abrogarea oricărei legi, dispoziții, cutume sau practici care constituie o discriminare față de femei”.

VI. În concluzie, Consiliul reține următoarele:

- 6.1 Examînd materialele dosarului, Consiliul stabilește că petiționarele, pledînd în calitate de persoane interesate, susțin că monumentul "Memorialul Copilului Nenăscut"²¹ reprezintă o expresie de hărțuire a femeii pe criteriu de sex.
- 6.2 Consiliul reamintește, că atât legislația națională (art. 15 alin.(1) și art. 19 din Legea nr. 121 cu privire la asigurarea egalității), cît și practica Curții Europene a Drepturilor Omului (printre multe altele, a se vedea cauza D. H. și alții v. Republica Cehă par. 82-84, par.177, cauza Chassagnou și alții v. Franța par. 91-92, Timishev v. Rusia par.57) prevede o regulă specială referitor la sarcina probei în litigiile privind discriminarea, și anume: sarcina probei trece la reclamat atunci cînd petiționarul/petiționara prezintă dovezi din care se poate prezuma că există un tratament discriminatoriu. Reiesind din alegătiile expuse în plîngere, pentru a proba discriminarea sub formă de hărțuire, petiționarele urmau să prezinte faptele, astfel încît să arate:
 - a) comportamentul nedorit, care
 - b) a dus la crearea unui mediu intimidant, ostil, umilitor, degradant, care
 - c) a avut drept scop sau efect lezarea demnității umane
- 6.3 Astfel, Consiliul stabilește că materialele anexate la dosar satisfac sarcina probei impusă petiționarelor, respectiv, sarcina de a proba că imaginea monumentului nu reprezintă o expresie de hărțuire a femeii pe criteriu de sex îi revine reclamatului. Întru exercitarea acestei sarcini, reclamatul a susținut că acțiunile lor se încadrează în dreptul la exprimarea publică a gîndirii și a opiniei. Forma de exprimare a gîndirii și a opiniei aleasă în acest caz fiind executarea acestui monument și amplasarea acestuia într-un spațiu public.
- 6.4 Consiliul notează că această formă de exprimare a opiniei cade sub incidența definiției hărțuirii, regăsită în Art. 2 din Legea nr. 121 cu privire la asigurarea egalității, și anume orice comportament nedorit care conduce la crearea unui mediu intimidant, ostil, degradant, umilitor sau ofensator, avînd drept scop sau efect lezarea demnității unei persoane pe baza criteriilor stipulate de prezența lege. În acest sens, Consiliul reține și prevederile Art. 8 alin(2) ale Legii nr. 5 din 09.02.2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați, care stipulează că orice discursuri și materiale publice care prezintă imaginea femeilor sau a bărbaților în manieră de umilință a demnității lor se consideră inadmisibile și se contracarează în conformitate cu prezența lege.
- 6.5 Consiliul subliniază că, deși libertatea de exprimare este una din libertățile fundamentale ale omului, aceasta nu este una absolută. Ea poate și trebuie să fie restrînsă atunci cînd formele de exprimare a ideii, informației sau opiniei capătă o formă ofensatoare și degradantă de natură să lezeze demnitatea umană, în cazul de față demnitatea femeilor. Exercitarea libertății de exprimare comportă obligații și responsabilități, astfel încît în contextul opiniilor religioase și credințelor este legitimat să se includă obligația de a evita pe cît se poate expresii care ofensează sau care reprezintă o ingerință în drepturile lor (§ 49 cazul Otto-Preminger-Institute vs. Austria cererea nr. 13470/87 din 20 septembrie 1994).
- 6.6 Respectiv, monumentul pe care încearcă să îl instaleze reclamatul, și anume a unei femei îngenunchiate în față unui copil, reprezintă o formă de exprimare a opiniei și a convingerilor religioase care se impune a fi restricționată, deoarece afectează direct demnitatea femeii indiferent de convingerile religioase ale acesteia. Consiliul nu pune la îndoială legalitatea scopului urmărit, în special cel de a reduce numărul avorturilor, însă constată lipsa relației rezonabile de proporționalitate între mijloacele întrebuintate și obiectivul avut în vedere. Consiliului nu i-a fost suficient argumentată în ce măsură prezentarea femeii îngenuncheate ar contribui la reducerea cazurilor de avort și a celor de întrerupere a sarcinilor. Mai mult,

²¹ o femeie îngenuncheată în față unui copil ce stă în picioare, încercînd să o mîngile cu mîna dreaptă

reclamatul a omis să ia în considerație faptul că întreruperea sarcinii intervine și la indicațiile medicale, atunci cînd viața femeii este pusă în pericol, sau drept consecință a presiunilor exercitate asupra femeii, or în situația respectivă, monumentul nicidecum nu-și justifică scopul. Dimpotrivă, acesta va putea cauza presiuni psihologice grave femeilor care a trăit o astfel de experiență independent de voința sa.

- 6.7 Consiliul explică, că, expunînd femeia îngenunchiată în fața unui copil, constituie o expresie a hărțuirii, deoarece expune femeia la o umilință, creîndu-i un mediu intimidant și degradant care îi lezează demnitatea ei de femeie și capacitatea reproductivă.
- 6.8 Consiliul reține și afirmațiile reclamatului precum că astfel de monumente, care au ca scop să sensibilizeze societatea și să promoveze convingerile lor morale în partea ce privește avortul, sînt acceptate în alte țări fără a fi supuse unor critici sau limitări. Consiliul a analizat imaginile anexate drept probă la dosar (f.d. 50-59) și constată că în nici una dintre imaginile examineate nu este prezentă imaginea femeii. Aceste monumente prezintă fie imagini cu divinități sau frînturi ale corpului uman, fără a scoate în evidență femeia și fără a o expune într-un mod umilitor, de natură să-i lezeze demnitatea.

Astfel, conducîndu-ne de prevederile Art. 1, 2, 3, 13-15 și din Legea nr. 121 din 25.05.2015 privind asigurarea egalității, fiind împuternicit să formuleze recomandări în vederea asigurării repunerii în drepturi a victimei și a prevenirii faptelor similare pe viitor,

CONSILIUL ÎN UNANIMITATE, DECIDE:

1. Imaginea monumentului "Memorialul Copilului Nenăscut" reprezintă o expresie de hărțuire a femeii pe criteriu de sex, după cum este definit în Art. 1, 2, 3, din Legea nr. 121 privind asigurarea egalității.
2. Reclamatul va informa Consiliul în 10 zile despre măsurile întreprinse și/sau planificate în vedere executării prezentei decizii.
3. O copie a prezentei decizii se va comunica părților și va fi făcută publică pe adresa www.egalitate.md.
4. Decizia este cu drept de atac în procedura contenciosului administrativ, conform prevederilor Legii contenciosului administrativ nr. 793 din 10.02.2000.

Membrii Consiliului prezenți la ședința de deliberare:

Oxana GUMENNAIA – Președintă

Doina-Ioana STRĂISTEANU – Membră

Andrei BRIGHIDIN – Membru

Ian FELDMAN – Membru